

AYOLLAR MILLIY KO'YLAQ-LOZIMINI TIKISH TEXNOLOGIYASI: AN'ANALAR VA ZAMONAVIYLIK UYG'UNLIGI

O'zbekiston tumani 2-son politexnikumi

maxsus fan o'qituvchisi

Axmadaliyeva Xadichabonu

Annotatsiya:

Ushbu maqolada ayollar milliy ko'ylak va lozimining tikish texnologiyasi, ularning tarixiy shakllanishi, konstruktiv modellashtirilishi, material tanlash bosqichlari, bichish va tikish ketma-ketligi, hamda bezak berish uslublari chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy urf-odatlarga mos holda zamonaviy modalar bilan uyg'unlashtirish masalalariga ham alohida e'tibor qaratiladi.

1. Kirish

O'zbek ayollarining milliy liboslari – ko'ylak va lozim – xalqimizning madaniy merosining ajralmas qismidir. Bu kiyimlar nafaqat go'zallik, balki qulaylik, andoza va urf-odatlarning mujassamidir. Bugungi kunda bu kiyimlarni zamonaviy moda bilan uyg'unlashtirib, yangi dizaynlarda yaratish talab etilmoqda. Bunda an'anaviy tikish texnologiyasini chuqur o'rganish muhim hisoblanadi.

2. Kiyim konstruksiyasining tarixi va asosiy shakllari

Milliy ko'ylaklarning qadimiy shakllari to'g'ridan-to'g'ri kesimli, yelkadan tushgan yengli, oddiy ko'rinishda bo'lgan. Lozim esa ikki oyoqli, belidan tortilgan rezinkali yoki tasma bilan bog'lanadigan shaklda bo'lgan. Har bir viloyatga xos o'ziga xos tikuv an'analari mavjud.

3. Material tanlash: mato va bezaklar

Milliy liboslar uchun odatda tabiiy materiallar tanlanadi:

Adras – ipak va paxta aralashmasidan, rang-barang naqshlar bilan.

Atlas – silliq, porloq sathli, tantanali ko‘rinishdagi mato.

Baxmal – qalinroq, sovuq mavsum uchun.

Chit, kalta mato – yozgi yengil ko‘ylaklar uchun.

Shuningdek, mato tanlashda figuraga mos keladigan va tikuv uslubiga qulay materiallar tanlanishi lozim.

4. O‘lcham olish va asosiy chizmalarni tuzish

Ko‘ylak-lozim tikish uchun quyidagi asosiy o‘lchamlar olinadi:

Ko‘ylak uchun: yelka eni, yelkadan-ko‘krakgacha, bel atrofi, yeng uzunligi, umumiy bo‘y uzunligi.

Lozim uchun: bel atrofi, son atrofi, oyoq uzunligi, tizzadan pastki kengligi.

O‘lchamlar asosida quyidagi asosiy chizmalar tuziladi:

Ko‘ylakning old va orqa qismlari.

Yeng chizmasi (to‘g‘ri yoki toraygan).

Lozimning ikki oyoq qismini tashkil etuvchi konstruktiv chizmalar.

5. Kiyimni modellashtirish va dekorativ elementlar

Milliy kiyimlarni zamonaviylashtirishda modellashtirishga katta e‘tibor beriladi:

Yelka va bel sohasida prinsessali, yelka qismi tikilgan, beldan toraygan modellar.

Bezash uchun zardo‘zlik, bosma naqsh, qaytirma to‘qima, bachkanlar ishlatiladi.

Yoqa, yeng manjetlari va etak qismiga atlasdan gardish, tilla iplardan pardozi qo'shiladi.

6. Tikish texnologiyasi bosqichlari

6.1. Tayyorlov ishlari

Mato yuviladi va dazmollanadi.

Bo'yicha ip yo'nalishi aniqlanadi.

Chizmalar asosida matoga o'lcham ko'chiriladi.

Ixtiyoriy holatda ishlatiladigan astar tayyorlanadi.

6.2. Bichish

Har bir detal aniq va simmetrik bichiladi.

Matoning naqshi (agar bor bo'lsa) mos tushishiga alohida e'tibor qaratiladi.

6.3. Tikish

Old va orqa qismlar tikiladi.

Yelka va yeng qismi birlashtiriladi.

Yeng uchi va yoqa pardozlanadi.

Lozimning ikki oyog'i alohida tikilib, pastki qismiga qotirma yoki qayta tikish bilan tugatiladi.

Bel qismiga rezinka, tasma yoki qisma band qo'shiladi.

6.4. Bezak berish va tugatish

Ko'ylakning yoqasi, etagi, yeng uchi milliy bezaklar bilan pardozlanadi.

Dazmollash va tayyor holda o'lchamga qarab sinovdan o'tkaziladi.

7. Zamonaviy yondashuvlar va dizaynerlik ishlari

Milliy ko‘ylak-lozimlar endilikda kundalik libos, bayramona kiyim, hatto podium modasida ham qo‘llanilmoqda. Dizaynerlar:

Formani oddiylashtirish, biroq milliy ruhni saqlab qolish.

Tabiiy matolarni zamonaviy fasonlar bilan uyg‘unlashtirish.

Minimalizm va etno-stilni uyg‘unlashtirish.

Xulosa

Ayollar milliy ko‘ylak-lozimini tikish texnologiyasi chuqur bilim, nozik did va urf-odatlarga hurmat talab etadi. Har bir bosqichda, xususan material tanlash, konstruksiya, bezak ishlari hamda tikish uslublariga yondashishda ehtiyotkorlik va milliy o‘zlikni saqlab qolish muhim hisoblanadi. Milliy liboslarni zamonaviylashtirish esa nafaqat estetik, balki madaniy ahamiyatga ham ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Tursunova D. – “Tikuvchilik asoslari” (2020)

Oripova Z. – “O‘zbek milliy kiyimlari tarixi” (2018)

Karimova R. – “Kiyim konstruksiyasi va modellashtirish” (2022)